

Oponentský posudek práce Andrey Somrové **Voda jako symptom: reflexe environmentálních změn v současné české próze**, FF UK, 2024

Klimatické změny jsou živým a aktuálním tématem našeho života, vztahují se k nim média a pochopitelně také literární texty. V tomto směru si Andrea Somrová zvolila zajímavé, ale zároveň také náročné téma. Poradila si s ním, domnívám se, velmi dobře, a celkem dobře také ukazuje, odlišnosti a přednosti literárních textů oproti jiným typům reflexe globálních změn. Po formální stránce práci nelze mnoho vytknout, autorka pracuje s relevantní sekundární literaturou v rozsahu, který by vyhovoval i v diplomové práci, text je dobře a přehledně rozvržený, teoretická část nepůsobí jako povinné penzum, ale naopak poskytuje dobrý základ a východisko pro interpretaci zvolených textů. Literární texty samotné jsou vhodně vybrané – vykazují určité shody a zároveň reprezentují jednu aktuální tendenci v české literatuře. Text je napsaný přístupným, solidním stylem, autorka prokazuje dobrý cit pro to, jak a do jaké míry to které dílčí téma pojednat, a zároveň kriticky posoudit, co je a co není důležité zmínit. K práci nemám v daném rámci větší připomínky. Pokud bychom chtěli jít o něco dál, vyvstává několik úskalí a nabízí se několik otázek, které ale nemá řešit bakalářská práce, nýbrž standardní odborné texty a konceptualizace, které v oblasti ekokritiky v českém myšlení stále chybí.

První a podstatná otázka by směřovala k určité konfúzi mezi ekokritikou jako teoretickým uvažováním o literatuře a environmentálně orientovanou literaturou. Obojí se v práci místy slévá do jednoho diskurzu a to vede k dalším otázkám. Je ekokritický aparát vhodný jen k analýze některých textů? Autorka u zvolených děl velmi dobře ukazuje tematické a narativní postupy, spojené s pojmem hyperobjektu, poukazy ke globálnosti ekologických fenoménů, práci s dvojitým časem vyprávění, mnohvrstevnatost projevů krize či propojení lidského a ne-lidského světa. Jsou ale ekokritické přístupy omezené jen na díla, která vykazují záměrnou tematizaci ekologické problematiky? Nebo naopak tato díla v nějakém horizontu utvářejí teorii, která je ale vhodná jen na příbuzné texty?

Lze u narativních postupů a tematických prvků, které autorka vyznačuje, konstatovat, že jsou spjaté s environmentálním přístupem, nebo je najdeme i v jiných sférách literatury a mají obecnější dosah? – Podobná otázka se nabízí zejména u konfrontace dvou časů, kterou práce ukazuje na příkladu prózy B. Bellové.

U některých postupů, mám na mysli mnohvrstevnatost a prolínání lidského a ne-lidského (u Bilera a Bolavé), by přístup bylo možné patrně rozšířit a ptát se, jak jinak podobné prvky

mohou být ne/přítomné v jiných dílech (např. striktní oddělení lidského světa; zaměření pouze na jednu rovinu apod.) a co to znamená. V obou případech by tedy zájem mohl a měl směřovat k dílům, u nichž nelze environmentální zájem prvoplánově konstatovat, nebo patří do jiných období, která si tyto otázky kladla jinak, nebo vůbec.

Autorka před současné prózy výstižně zařadila Urbanova *Vodníka*, který podobný odstup do jisté míry zohledňuje, bylo by ale možné jít ještě dál a uvažovat o textech jako *Přehrada* Marie Majerové nebo Hrabalovy *Svatby v domě*, kde řeka hraje důležitou roli, a samozřejmě o řadě dalších.

Poslední připomínku si dovoluji vztáhnout k symptomu vody, který figuruje v názvu práce. Voda v předkládané práci velice dobře funguje jako pojítka a společný rámec textů. Proč ale právě voda, a ne třeba sucho, horko, vzduch nebo odpad? Částečnou odpověď dává pojem hyperobjektu a jeho použití v práci: jde o rozsáhlou, materiálně se projevující dimenzi, kterou nelze, nebo jen s obtížemi jednoznačně uchopit. Dovolím si připomenout ve své době celkem populární román Vladimíra Párala *Válka s mnohozvířetem*, v němž v podobné roli vystupuje znečištěné ovzduší („mnohozvíře“ skýtá jisté paralely s hyperobjektovostí), zpětně, možná z pohledu pamětníka se tu ukazuje také dobová pozornost ke znečištěnému ovzduší, zatímco dnes možná mnohem více vnímáme problém vody a oteplování. I v tomto směru by bylo možné symptom vody číst jako dobový a uvažovat o proměnách témat a jejich důvodech a pozadí.

Jak jsem již uvedl, práci pokládám za zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně. Pokud bude prostor k diskusi, je možné se zabývat otázkami širšího historického kontextu a problematikou působnosti a dosahu ekokritiky.

26. 8. 2024

Josef Hrdlička